Комунальний заклад Сумської обласної ради
«Сумський фаховий медичний коледж»

Циклова комісія освітніх компонентів, що формують загальні
та спеціальні компетентності

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
Людмила ЛЯШЕНКО
« 01 » вересня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
на 2026/2027 навчальний рік

Назва навчальної дисципліни	**Патоморфологія та патофізіологія**
Галузь знань	**I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення**
Спеціальність	**I5 Медсестринство**
Освітньо-професійна програма	**Лікувальна справа**
Форма навчання	**Денна**
Освітньо-професійний ступінь	**Фаховий молодший бакалавр**
Обсяг кредитів ECTS/	**4**
Загальна кількість годин	**120**
Розробники:	**Тетяна ІЛЬЧЕНКО** **Тетяна ЛОБАНОВА** **Павло ДЕМ'ЯНЮК**

Робочу програму розглянуто та схвалено
на засіданні ЦК ОКЗСК
протокол від 01 вересня 2026 року № 1
Голова ЦК Марина КІСІЛЬОВА

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“Патоморфологія та патофізіологія”

Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь, форма навчання		
Галузь знань	22 Охорона здоров’я	
Спеціальність	223 Медсестринство	
Освітньо-професійна програма	Лікувальна справа	
Освітньо-професійний ступінь	фаховий молодший бакалавр	
Форма навчання		
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов`язкова	
Обсяг кредитів ECTS	4	
Загальна кількість годин	*120*	
аудиторних	*76*	
Із них:	*лекції*	26
	практичні заняття	50
Самостійна робота здобувача освіти, у тому числі індивідуальна робота	44	
Підготовка та проведення екзамену	-	
Форма підсумкового контролю	Дифзалік	
Найменування показників навчальної дисципліни		
Навчальний рік підготовки		
Термін вивчення дисципліни	2-й курс IV семестр	

Структура навчальної дисципліни та розподіл годин за семестрами відповідно до робочого навчального плану

Курс	***Семестр***	***Види занять***				***Семестровий контроль***
		Всього	***Лекції***	***Практичні***	***Самостійна робота***	
2 курс	**IV семестр**	**120**	**26**	**50**	**44**	**Дифзалік**

ІІ. Мета та завдання навчання дисципліни

Патоморфологія- наука, що вивчає структурні основи хвороби на різних рівнях (системному, органному, клітинному); зазначає роль патоморфологічної служби в системі охорони здоров'я України, роз'яснює суть основних патоморфологічних процесів та дає можливість отримати знання про патоморфологічні зміни при хворобах органів дихання, серцево-судинної системи, органів травлення та сечової і статевої системи.

Патофізіологія- наука про загальні закономірності виникнення, розвитку й закінчення хвороби. Основна мета патофізіології як навчальної дисципліни — закласти теоретичні основи розуміння здобувачами освіти етіології, патогенезу і клінічних проявів хвороби через засвоєння нозології, типових патологічних процесів і патофізіології органів і систем, розкриття основних положень вчення про хворобу, пояснення суті хвороботворного впливу факторів зовнішнього та внутрішнього середовища на організм. Ця дисципліна розкриває основні закономірності структурно-функціональних порушень і змін, які виникають під впливом патогенних чинників, закономірності розвитку захворювань окремих органів і систем, які спостерігають у клінічній практиці.

Зміст програми "Патоморфологія та патофізіологія" передбачає використання знань з анатомії і фізіології. Знання патоморфології і патофізіології професійно інтегровані в спеціальні дисципліни.

Після вивчення дисципліни ***здобувачі освіти повинні знати***:

— предмет, завдання і методи патоморфології та патофізіології;

— основні етапи розвитку патоморфології та патофізіології в Україні;

— загальну нозологію;

— типові патологічні процеси;

— морфологію пухлинного росту;

— патоморфологію окремих нозологічних форм;

— патоморфологію інфекційних захворювань;

— імунопатологічні процеси;

— патофізіологію органів і систем;

— патофізіологію екстремальних станів.

Здобувачі освіти повинні вміти:

— пояснювати механізми розвитку патологічних процесів;

— інтерпретувати морфологічну картину захворювань;

— аналізувати результати патофізіологічного експерименту;

— порівнювати механізми розвитку патологічних процесів;

— визначати основну ланку патогенезу захворювання;

— вирішувати тестові контрольні завдання.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

— останні досягнення патоморфології та патофізіології;

— принципи класифікації хвороб;

— вплив зовнішнього середовища на розвиток хвороб;

— патоморфоз захворювань;

— про основні методи патоморфологічних і патофізіологічних досліджень.

ІІІ. Компетентності та очікувані результати навчання, формування яких сприяє дисципліна. Згідно освітньо-професійної програми «Лікувальна справа» дисципліна забезпечує набуття здобувачами освіти наступних компетентностей:

Компетентність	**Знання** **Зн1.** Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань	**Уміння/навички** **Ум1**. Широкий спектр когнітивних та практичних умінь/навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання **Ум2**. Знаходження творчих рішень або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних **Ум3.** Планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті	**Комунікація** **К1**. Взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання **К2.** Донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності	**Автономія та відповідальність** **АВ1.** Організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін **АВ2.** Покращення результатів власної діяльності і роботи інших **АВ3.** Здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії
Інтегральна компетентність				

Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в медичній галузі або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів відповідної науки та може характеризуватися певною невизначеністю умов; відповідальність за результати своєї діяльності; здійснення контролю інших осіб у визначених ситуаціях.				
Загальні компетентності				
ЗК 4 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	Зн1	Ум1	К1,К2	АВ1, АВ2
ЗК5 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	Зн1		К2	АВ
ЗК 6 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	Зн1	Ум2, Ум3	К2	АВ1
Спеціальні компетентності				
СК 4 Здатність до співпраці з пацієнтом, його оточенням, з іншими медичними й соціальними працівниками на засадах сімейно-орієнтованого підходу, враховуючи особливості здоров'я чи перенесені хвороби та фізичні, соціальні, культурні, психологічні, духовні чинники і фактори довкілля, здійснювати	Зн1	Ум1, Ум2	К1, К2	АВ2

санітарно-просвітницьку роботу.				
СК 7 Здатність до вміння обирати обґрунтовані рішення в стандартних клінічних ситуаціях, спираючись на здобуті компетентності та нести відповідальність відповідно до законодавства.	Зн1	Ум1,Ум2	К1, К2	АВ1
СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).	Зн1	Ум1	К2	АВ1, АВ3
ДСК 2 Здатність до застосовування сукупностей практичних умінь та навичок, медичних засобів, втручань і дій у процесі здійснення клінічного обстеження пацієнтів, оцінювання його результатів, діагностування типових випадків найбільш поширених захворювань та станів у пацієнтів різного віку з проведенням медичного сортування.	Зн1	Ум1,Ум2	К1, К2	АВ1, АВ2

Програмні результати навчання. Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Патоморфологія та патофізіологія», які визначені освітньо професійною програмою «Лікувальна справа» підготовки фахового молодшого бакалавра спеціальності І5 Медсестринство є:

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 9. Розпізнавати й інтерпретувати ознаки здоров’я і його змін, хвороби чи інвалідності (оцінка/діагноз), обмежень можливості повноцінної життєдіяльності та визначати проблеми пацієнтів при різних захворюваннях і станах.

IV. Програма навчальної дисципліни

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	**Лекції**	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**
	Розділ 1. **Загальна нозологія**				
1	Вступ. Предмет, методи і завдання патоморфології та патофізіології. Ушкодження клітин	6	2	2	2
2	Екстремальні стани	8	2	2	4
3	Поняття про хворобу, здоров'я. Принципи класифікації хвороб. Зовнішні та внутрішні хвороботворні чинники. Роль спадковості та конституції в патології	4	-	2	2
4	Імунопатологічні стани. Алергія	8	2	2	4
	Розділ 2. **Типові патологічні процеси**				
5	Розлади периферичного кровообігу та мікроциркуляції	8	2	4	2
6	Запалення	8	2	4	2
7	Патологія терморегуляції. Гарячка	4	-	2	2
8	Типові порушення обміну речовин. Голодування	8	2	2	4
9	Пухлини	6	2	2	2
10	Старіння організму	4	-	-	4
	Розділ 3. **Патологічна морфологія та фізіологія органів і систем**				
11	Патоморфологія та патофізіологія системи крові. Ревматизм. Патофізіологія та патоморфологія серцево-судинної системи	12	2	8	2

12	Патоморфологія та патофізіологія системи дихання	8	2	4	2
13	Патоморфологія та патофізіологія системи травлення	12	2	6	4
14	Патоморфологія та патофізіологія сечової системи	8	2	4	2
15	Патоморфологія та патофізіологія ендокринної системи	10	2	4	4
16	Патоморфологія та патофізіологія нервової системи	6	2	2	2
	Усього	**120**	**26**	**50**	**44**

V. Теми лекцій

№ з/п	ТЕМИ	Кількість годин
1	Основні патоморфологічні процеси. Альтерація. Дистрофії. Регенерація	2
2	Імунопатологічні процеси. Реактивність організму. Алергія. Патофізіологія імунної системи	2
3	Екстремальні стани	2
4	Порушення кровообігу, пристосування та компенсація. Патофізіологія кровообігу. Гіпоксія	2
5	Запалення. Етіологія, патогенез, класифікація. Патофізіологія запалення. Гарячка	2
6	Пухлинний ріст, ознаки, види росту пухлин. Типові порушення обміну речовин. Голодування	2
7	Патоморфологія захворювань системи крові. Анемії. Лейкози. Тромбоцитопатії	2
8	Патоморфологія захворювань серцево-судинної системи Ішемічна хвороба серця. Патофізіологія ІХС	
9	Патоморфологія захворювань органів дихання. Патоморфологія хронічного бронхіту. Патоморфологія захворювань легень	2
10	Патоморфологія та патофізіологія захворювань органів травного каналу	2
11	Патоморфологія захворювань органів сечової та статевої систем	2
12	Патофізіологія порушення функції ендокринної системи	2
13	Патофізіологія порушень функцій нервової системи	2
	Усього:	**26 год**

VI. Теми практичних занять

№ з/п	ТЕМИ	Кількість годин
1	Вступ. Предмет патоморфології та патофізіології. Методи досліджень.	2
2	Загальне вчення про хворобу. Етіологія та патогенез	2
3	Основні патоморфологічні процеси. Запалення	2
4	Імунопатологічні процеси. Алергія	2
5	Порушення кровообігу. Гіпоксія	2
6	Пухлинний ріст. Види пухлин	2
7	Типові порушення обміну речовин	2
8	Порушення ОЦК Патологічні зміни еритроцитів. Анемії	2
9	Патологічні зміни лейкоцитів	2
10	Тромбоцитопатії. Розлади гемостазу	2
11	Патоморфологія та патофізіологія захворювань органів дихання. Патоморфологія хронічного бронхіту	2
12	Патоморфологія захворювань легень	2
13	Патоморфологія захворювань серцево-судинної системи. Ревматизм	2
14	Вади серця вроджені та набуті	2
15	Атеросклероз. Гіпертонічна хвороба. Ішемічна хвороба серця	2
16	Патоморфологія захворювань ШКТ. Ангіна, езофагіт, гастрит. Виразкова хвороба шлунка	2
17	Патоморфологія захворювань кишківника	2
18	Патоморфологія захворювань печінки та підшлункової залози	2
19	Патоморфологія захворювань сечовидільної системи. Патофізіологія розладів діурезу. Патоморфологія гострих захворювань нирок	2
20	Патоморфологія хронічних захворювань нирок. Ниркова недостатність	2
21	Патоморфологія аномалій вагітності та перинатального періоду	2
22	Патоморфологія порушень функції нервової системи	2
23	Патоморфологія порушень функції ендокринної системи	2
24	Патоморфологія порушень функції ендокринної системи	2
25	Дифзалік	2
	Усього:	**50 год**

VII. Самостійна робота

№ з/п	ТЕМИ	Кіль-кість годин
1	Сучасні методи патоморфологічних досліджень. Українські патоморфологи	2
2	Патогенна дія біологічних факторів	1

3	Регенерація клітин крові	2
4	Аутоалергічні хвороби: ревматизм, ревматоїдний артрит	2
5	Аутоалергічні хвороби: системний червоний вовчак, склеродермія	2
6	Гіпоксична гіпоксія	1
7	Сладж - феномен	1
8	Патоморфоз туберкульозу легень та позалегеневих форм	2
9	Зміни в органах і системах при гарячці	1
10	Сучасні теорії пухлинного росту	1
11	Патофізіологія лімфогранулематозу	2
12	Вплив опромінення на розвиток патології системи крові	1
13	Патоморфологія бронхоектатичної хвороби.	2
14	Вторинні бронхоектази	1
15	Патоморфоз муковісцидозу	1
16	Порушення нереспіраторних функцій легенів	1
17	Етіопатогенез, патоморфологія ревматоїдного артриту та склеродермії	2
18	Причини, морфологічні зміни, наслідки хвороби Бехтерева, системного червоного вовчаку	2
19	Спадкові ферментопатії: етіологія, механізм розвитку	2
20	Патоморфологія при спадкових ензимопатіях	2
21	Порушення функцій слинних залоз, причини, патогенез	1
22	Патоморфологічні зміни при порушеннях функцій слинних залоз	1
23	Амілоїдоз нирок, причини, патоморфологічні зміни, наслідки.	2
24	Порушення недіуретичних функцій нирок	1
25	Роль нирок в регуляції системного кровообігу	2
26	Емболія навколоплідними водами	1
27	Патоморфологія простатитів	1
28	Етіологія, патогенез, патоморфологія міхурового заносу	1
29	Особливості морфогенезу хоріонепітеліома	1
30	Загальний адаптаційний синдром	2
	Усього:	**44**

VIII. Зміст програми

Розділ 1. **Загальна нозологія**

Тема 1. **Вступ. Предмет, методи і завдання патоморфології та патофізіології. Ушкодження клітин**

ЛЕКЦІЯ

Предмет і завдання патоморфології та патофізіології. Місце патоморфології та патофізіології серед інших медичних дисциплін. Роль експериментального дослідження в моделюванні хвороби. Поняття про морфогенез, патогенез і нозологію.

Альтерація, визначення, причини й механізми виникнення. Види ушкодження.

Некроз: визначення поняття, причини й стадії. Морфологічні ознаки: зміни ультраструктур клітини (ядра, цитоплазми) і тканин. Клініко-морфологічні 10,12 прояви некрозу: пролежні, інфаркт (його види), секвестр, гангрена (її види). Наслідки

некрозу.

Атрофія, її причини й види.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Видатні вчені: В.В. Пашутін, А.І. Полунін, І.І. Мечников, Г.М. Мінх, В.В. Підвисоцький, О.О. Богомолець, М.М. Сиротинін, М.Н. Зайко, В.В. Воронін, О.Б. Фохт. Їх внесок у патологічну фізіологію і патологічну анатомію.
2. Діяльність видатних вчених у галузі експериментального моделювання хвороб і дослідженням процесів патологічної фізіології та патологічної анатомії.

***Тема 2*. Екстремальні стани**

ЛЕКЦІЯ

Поняття про екстремальні стани, їх види: шок, колапс, кома.

Шок: визначення, причини виникнення. Стадії шоку. Основні клінічні й морфологічні прояви шоку. Види шоку: травматичний, опіковий, гемотрансфузійний, анафілактичний, інфекційно-токсичний.

Синдром тривалого роздавлювання.

Колапс, непритомність.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення макро- та мікропрепаратів: інфаркту міокарда, жирової дистрофії, амілоїдозу нирки.

Практичні навички:

— вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— визначати морфологічні прояви атрофій, некрозу на вологих та гістологічних препаратах;

— визначати види некрозу за клінічними ознаками.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Кома, класифікація і механізми розвитку коми.
2. Стрес, характеристика поняття. Стресори. Стадії стресу.

***Тема 3*. Поняття про хворобу, здоров'я. Принципи класифікації хвороб. Зовнішні та внутрішні хвороботворні чинники. Роль спадковості та конституції в патології**

ЛЕКЦІЯ

Визначення основних понять: норма і здоров'я, хвороба. Значення чинників зовнішнього середовища (природних і соціальних) та внутрішніх (спадковість, вік, стать) у збереженні здоров'я й виникненні хвороб у людини. Поняття про патологічний процес, патологічну реакцію, патологічний стан.

Поняття про конституцію людини та діатез. Роль конституції в патології.

Стадії хвороби: прихований період, продромальний, розпалу хвороби, завершення хвороби. Характер перебігу хвороби: повне видужання, хронізація патологічного процесу,

наслідки.

Ушкодження як початкова ланка патогенезу.

Значення компенсаторно-пристосувальних реакцій у розвитку хвороб. Механізм компенсаторно-пристосувальних реакцій: саморегуляція, дублювання фізіологічних процесів. Стадії компенсаторних реакцій: стадія становлення, стадія закріплення, стадія декомпенсації.

Форми компенсаторно-пристосувальних реакцій: гіпертрофія (її види), гіперплазія, організація, інкапсуляція.

Загальні реакції організму на ушкодження.

Поняття про спадкові хвороби, їх класифікація, етіологія. Мутації: генні, хромосомні, геномні. Хромосомні та генні хвороби, методи вивчення і профілактики.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення макро- та мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками форм компенсаторно-пристосувальних реакцій: гіпертрофія міокарда, петрифікація при туберкульозі легень.

Практичні навички:

— вміти вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надавати корисні рекомендації хворим, здоровому населенню із урахуванням впливу загальних реакцій на ушкодження організму людини.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Смерть. Стадії смерті: агонія, клінічна і біологічна смерть, їх ознаки. Трупні зміни.
2. Принципи оживлення організму. Постреанімаційні розлади.
3. Визначення поняття етіології й патогенезу.
4. Поняття “чинник ризику” для здоров’я.

***Тема 4*. Імунопатологічні стани. Алергія**

ЛЕКЦІЯ

Поняття про імунокомпетентну систему. Первинна і вторинна імунологічна недостатність. Функції Т- і В-лімфоцитів при імунодефіцитних захворюваннях.

Визначення поняття “алергія”; її класифікація, причини виникнення, механізми розвитку. Алергени, їх види. Стадії алергічної реакції.

Алергічні реакції негайного й уповільненого типу. Основні види алергії: анафілаксія, ідіосинкразія, сироваткова хвороба, алергічні хвороби. Анафілаксія. Визначення поняття. Загальні (анафілактичний шок) і місцеві (феномен Артюса) прояви.

Види й механізми десенсибілізації.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Діатези, їх види, характерні особливості.
2. Синдром набутого імунодефіциту (СНІД).
3. Трансплантація й трансплантаційний імунітет. Загальне поняття про реплантацію.

***Розділ 2*. Типові патологічні процеси**

***Тема 5*. Розлади периферичного кровообігу та мікроциркуляції**

ЛЕКЦІЯ

Місцеві розлади кровообігу, визначення. Основні види: гіперемія (артеріальна та венозна), ішемія, стаз. Їхні причини, механізм розвитку, прояви, наслідки.

Значення порушень систем згортання та протизгортання крові. Тромбоз, види тромбозу, механізм тромбоутворення, види тромбів. Наслідки тромбозу. Кровотеча, її види. Крововилив, його причини, наслідки. Наслідки кровотечі. Компенсаторні реакції організму в разі кровотечі.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками видів порушення кровообігу: стаз у капілярах, крововилив у кору головного мозку, тромбоз, емболія.

Розпізнавання зовнішніх ознак артеріальної гіперемії, венозної гіперемії, ішемії.

Практичні навички:

— вміти надавати рекомендації хворим, їхнім родичам та здоровому населенню з урахуванням наслідків для організму людини;

— розв’язувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Емболія, її види. Наслідки емболії. Тромбоемболія легеневої артерії. Емболія ворітної вени.
2. Поняття про мікроциркуляцію. Основні причини її та механізм. Основні форми розладу мікроциркуляції, сладж-синдром, синдром внутрішнього судинного згортання, розлади лімфодинаміки.

***Тема 6*. Запалення**

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття запалення, його причини.

Патогенез (стадії запалення). Альтерація (первинна і вторинна). Медіатори запалення. Ексудація. Судинні реакції під час запалення. Роль лейкоцитів: бар’єрна, фагоцитарна, ферментативна. Механізм розвитку запального набряку. Проліферація. Наслідки запалення.

Місцеві ознаки запалення: почервоніння, жар, припухлість, біль, порушення функцій. Механізм їх утворення.

Загальні зміни в разі запалення: порушення обміну речовин, гарячка, зміни в крові, інтоксикація.

Види запалення: альтеративне (його характеристика); ексудативне (його види); продуктивне (його патоморфологічна характеристика). Вплив реактивності організму на перебіг запалення.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення макро- та мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення виду запалення за морфологічними ознаками (фібринозний перикардит, септичний ендокардит, гнійний гломерулонефрит, крупозна пневмонія).

Практичні навички:

— пояснювати позитивну та негативну роль запальних процесів;

— розпізнавати місцеві прояви запалення;

— вирішувати ситуаційні задачі з теми із застосуванням диференційної діагностики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Патоморфологія і патофізіологія специфічного запалення.

***Тема 7*. Патологія терморегуляції. Гарячка**

ЛЕКЦІЯ

Центр терморегуляції. Поняття гіпертермія, тепловий удар, сонячний удар.

Гарячка, поняття. Поняття про пірогени. Стадії гарячки. Зміни обміну речовин і фізіологічних функцій (дихання, кровообігу, травлення, сечовиділення, потовиділення, функцій нервової системи). Види температурної кривої. Роль гарячки в патології.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчення макро- та мікропрепаратів: гіпоксія міокарда, атрофія канальців нирки кроля.

Практичні навички:

— вміти пояснювати роль гіпоксії;

— розпізнавати патоморфологічні зміни в разі гіпоксії у клітинах та тканинах;

— вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Поняття про гіпотермію. Застосування штучної гіпотермії в медицині.

***Тема 8*. Типові порушення обміну речовин. Голодування**

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття дистрофії; класифікація дистрофії, її види, причини, механізми розвитку. Аліментарна дистрофія: екзогенні та ендогенні причини голодування. Порушення білкового обміну. Види й морфологія паренхіматозної білкової дистрофії: зерниста, гіаліново-крапельна, гідропічна, рогова.

Види й морфологія мезенхімальної білкової дистрофії: мукоїдний набряк, фібриноїдний набряк, гіаліноз, амілоїдоз.

Види й морфологія змішаної дистрофії. Поняття про гемоглобіногенні “пігменти”. Гемосидероз. Жовтяниця, її види. Порушення обміну нуклеопротеїдів.

Порушення жирового обміну. Розлад обміну холестерину. Гіперхолестеринемія, її

значення для організму. Паренхіматозна жирова дистрофія міокарда, печінки, нирок. Загальне ожиріння як приклад мезенхімальної жирової дистрофії.

Порушення вуглеводного обміну. Гіпоглікемія та гіперглікемія, їх причини й механізми розвитку.

Порушення водного обміну: зневоднення, надлишкове накопичення води в організмі. Набряк, його види, патогенетичні чинники.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Порушення мінерального обміну. Основні причини й механізми порушення електролітного обміну (вміст і співвідношення калію, натрію і кальцію).
2. Кальцинація як приклад порушення обміну кальцію. Утворення каменів.

***Тема 9*. Пухлини**

ЛЕКЦІЯ

Визначення поняття пухлина.

Біологічні особливості пухлинного росту; тканинна, клітинна, субклітинна атиповість.

Причини утворення пухлин: роль онкогенних вірусів, хімічних і фізичних канцерогенних чинників.

Механізми пухлинного переродження клітин. Поняття про пухлинну прогресію. Відношення між організмом і пухлиною.

Будова пухлин. Види пухлинного росту. Доброякісні та злоякісні пухлини. Метастази та рецидиви. Поняття про передпухлинний та передраковий стан. Гістологічний принцип класифікації пухлин. Пухлини з епітелію, доброякісні та злоякісні. Папілома. Рак, його види, особливості метастазування. Рак шлунка. Рак легень. Пухлини м'яких тканин. Доброякісні: фіброма, ліпома, гемангіома.

Злоякісні пухлини. Саркома, особливості метастазування. Пухлини з меланінотворної тканини: доброякісні (невус) і злоякісні (меланома).

Фіброаденома, карцинома. Пухлини жіночих статевих органів. Доброякісні: поліп, поліп шийки матки, фіброміома матки. Злоякісні: аденокарцинома тіла матки, хоріонепітеліоми.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вивчення мікро- і макропрепаратів пухлин.

Визначення за морфологічними ознаками виду пухлин (меланома, рак шлунка, рак легень, ліпома, міома).

Практичні навички:

— уміти розв'язувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— уміти надавати корисні рекомендації онкологічним хворим з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Пухлини центральної нервової системи, особливості їх перебігу.
2. Доброякісні й злоякісні пухлини молочної залози.

***Тема 10*. Старіння організму**

ЛЕКЦІЯ

Періоди онтогенезу людини: пренатальний і постнатальний. Періоди постнатального розвитку: росту, зрілості, старості.

Значення віку у виникненні та розвитку хвороб.

Поняття про геронтологію та геріатрію. Старіння як процес морфологічних, біохімічних, функціональних і психічних змін. Прояви старіння на рівні клітин, органів, систем і організму в цілому.

Зменшення компенсаторно-пристосувальних можливостей організму. Зовнішні зміни. Зміни обміну речовин. Особливості функціонування органів і систем.

Поняття про клімакс,клімактеричний синдром. Деонтологічні та вікові особливості спілкування з пацієнтами похилого віку.

***Розділ 3*. Патологічна морфологія та фізіологія органів і систем**

***Тема 11*. Патоморфологія та патофізіологія системи крові. Ревматизм. Патоморфологія та патофізіологія серцево-судинної системи**

ЛЕКЦІЯ

Зміни загального об'єму крові: гіперволемія, гіповолемія. Патологічні зміни основних властивостей крові.

Анемія, визначення поняття, види. Постгеморагічна анемія, гостра й хронічна. Причини, картина крові.

Гемолітична анемія, природжена, набута, спадкова. Причини, картина крові. Види анемій, пов'язаних з порушенням кровотворення (залізодефіцитна, B_{12}-фолієводефіцитна). Причини, картина крові.

Лейкоцитоз і лейкопенія, їх види.

Поняття про лейкоз, сучасне уявлення про етіологію захворювання. Види лейкозу. Особливості кровотворення і складу периферичної крові при різних видах лейкозу. Етико-деонтологічні особливості спілкування з хворими.

Ревматизм. Роль аутоімунних порушень у виникненні та перебігу ревматизму.

Етіологія і патогенез ревматизму. Стадії розвитку ревматичної гранульоми. Форми ревматизму.

Розлади судинного тонусу: артеріальна гіпертензія і гіпотензія. Причини, основні форми й значення для організму артеріальної гіпертензії.

Гіпертонічна хвороба: етіологія, патогенез, стадії розвитку, патоморфологічні зміни. Ішемічна хвороба серця: форми перебігу, наслідки. Поняття про стенокардію, кардіосклероз. Інфаркт міокарда: етіологія, стадії розвитку, наслідки. Поняття про передінфарктний та передінсультний стан.

Атеросклероз: етіологія, патогенез, стадії й патоморфологічні прояви. Чинники ризику гіпертонічної хвороби, атеросклерозу, інфаркту міокарда.

Вади серця природжені та набуті, їхні основні форми. Гемодинаміка при вадах серця. Поняття про серцеву аритмію, її види. Розлад кровообігу при різних видах аритмії.

Недостатність серця: її показники, форми й клінічні прояви. Особливості функції гіпертрофованого серця, механізми його декомпенсації.

Поняття про недостатність кровообігу, її форми й основні прояви.

Компенсаторно-пристосувальні реакції організму в разі недостатності кровообігу.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення мазків крові при основних формах анемії, лейкоцитозі, лейкопенії.

Вивчення макро- та мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками видів хвороби серцево-судинної системи: інфаркту міокарда, атеросклерозу судин, кардіосклерозу.

Практичні навички:

— вміти визначати види анемій за морфологічними ознаками;

— вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надавати корисні рекомендації хворим та їхнім родичам з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Патоморфологія і патофізіологія геморагічного діатезу, його види.
2. Патогенез дифузних захворювань сполучної тканини (колагенози), їхні види.

***Тема 12*. Патоморфологія та патофізіологія системи дихання**

ЛЕКЦІЯ

Порушення легеневого кровотоку і легеневої перфузії. Поняття про легеневу гіпертензію.

Недостатність зовнішнього дихання. Порушення вентиляції легень. Порушення альвеолярно-капілярної дифузії газів; причини і наслідки. Задишка: визначення, поняття, види, значення. Кашель. Гіпоксія. Порушення обміну речовин і фізіологічних функцій в разі гіпоксії.

Типи гіпоксії: дихальна, серцево-судинна, кров'яна, тканинна, змішана. Причини й механізми розвитку гіпоксії. Патоморфологічні зміни в разі гіпоксії в тканинах і клітинах: атрофія клітин і тканин. Компенсаторно-пристосувальні реакції організму при гіпоксії. Асфіксія, визначення поняття, причини, стадії.

Набряк легень: причини, патогенез.

Бронхіт: види, етіологія, патогенез, патоморфологія.

Пневмонія: види, етіологія і стадії крупозної пневмонії. Поняття про хронічні неспецифічні захворювання легень. Емфізема легень: етіологія, патогенез, патоморфологія.

Бронхіальна астма: етіологія, патогенез.

Променева хвороба, її види. Пневмоторакс, його види.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення макро- та мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками видів патології дихання (крупозна пневмонія, антракоз, емфізема легень).

Практичні навички:

— уміти вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надавати корисні рекомендації хворим та їхнім родичам з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Види патологічного дихання.
2. Професійні захворювання легень: антракоз, силікоз, силікатоз.

Тема 13. Патоморфологія та патофізіологія системи травлення

ЛЕКЦІЯ

Недостатність травлення, її причини.

Порушення апетиту, його форми. Захворювання пародонту. Запальні процеси ротової порожнини. Ангіна: етіологія, види і наслідки.

Порушення ковтання. Дивертикули стравоходу.

Розлад основних функцій шлунка. Кількісні та якісні зміни секреції шлункового соку. Типи патологічної секреції.

Розлад моторики шлунка: гіпо- та гіперкінетичні стани (відрижка, печія, нудота, блювання).

Гастрит гострий і хронічний: причини, механізм розвитку, наслідки.

Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки. Етіологія та механізм розвитку, наслідки. Порушення функції тонкої і товстої кишок. Розлади секреторної функції. Порушення травлення і розлади всмоктування. Порушення моторики тонкої і товстої кишок: пронос, закреп. Кишкова непрохідність: види, причини, механізм розвитку, наслідки.

Ентерит гострий і хронічний та коліт гострий і хронічний. Причини, механізм розвитку. Апендицит: види, ускладнення, патоморфологічна характеристика.

Причини й механізм порушень функції печінки: ушкодження паренхіми, розлади портального кровообігу й артеріального кровопостачання, порушення жовчовиділення. Недостатність печінки, її форми і прояви.

Гепатит гострий і хронічний, первинний і вторинний. Алкогольний гепатит, механізм розвитку, ускладнення та наслідки.

Цироз печінки, патогенез і морфогенез, наслідки.

Холецистит гострий і хронічний: етіологія, патогенез.

Жовчнокам'яна хвороба: причини, механізм розвитку, морфогенез, наслідки.

Панкреатит гострий і хронічний. Етіологія, патогенез, наслідки, ускладнення.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення макро- та мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками видів патології системи травлення: атрофічний гастрит, виразкова хвороба шлунка, флегмонозний апендицит, цироз печінки.

Практичні навички:

— вміти вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надавати корисні рекомендації хворим та їхнім родичам з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Патологія травлення в ротовій порожнині: гіперсалівація й гіпосалівація, порушення жування.
2. Патологія твердих тканин зуба, ускладнення (поняття про карієс, пульпіт, пародонтоз).

***Тема 14*. Патоморфологія та патофізіологія сечової системи**

ЛЕКЦІЯ

Загальна характеристика механізмів розладу клубочкової фільтрації, канальцевої реабсорбції, секреції. Поняття про ниркову недостатність та уремію, їх наслідки.

Гломерулонефрит гострий і хронічний. Етіологія, патогенез, патоморфологія, наслідки.

Пієлонефрит гострий і хронічний. Етіологія, патогенез, патоморфологія, наслідки.

Нефросклероз як наслідок запальних і судинних уражень нирок.

Первинно- і вторинно-зморщена нирка.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення мікро- і макропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками патології сечової системи (гломерулонефрит, пієлонефрит, первинно-зморщена нирка).

Практичні навички:

— вміти вирішувати ситуаційні завдання з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надавати корисні рекомендації хворим та їхнім родичам з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Основні форми порушень діурезу і складу сечі.
2. Сечокам’яна хвороба, визначення поняття, причини утворення, наслідки.

***Тема 15*. Патоморфологія та патофізіологія ендокринної системи**

ЛЕКЦІЯ

Патологія гіпофіза: етіологія й патогенез, морфогенез, наслідки ендокринних розладів.

Механізми розвитку хвороби Іценка—Кушінга, нецукрового діабету, наслідки.

Патологія надниркових залоз: етіологія, патогенез, морфогенез, наслідки.

Патологія щитоподібної залози. Гіпотиреоз (мікседема). Гіпертиреоз (дифузний токсичний зоб). Рак щитоподібної залози в дорослих і дітей, роль екологічного чинника.

Цукровий діабет. Етіопатогенез. Макро- і мікроангіопатія при цукровому діабеті. Ускладнення та наслідки хвороби.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Вивчення мікропрепаратів згідно з темою.

Визначення за морфологічними ознаками патології ендокринних залоз: цукровий діабет, дифузне токсичне воло (Базедова хвороба), гіпертиреоз, рак щитоподібної залози, хвороба Іценка—Кушинга, нецукровий діабет.

Визначення за морфологічними ознаками видів ушкоджень діяльності нервової системи.

Практичні навички:

— визначення видів ушкоджень і морфологічних ознак за клінічними проявами на вологих препаратах;

— вміння характеризувати макро- і мікропрепарати з патології нервової системи;

— розв’язування ситуаційних завдань з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надання корисних рекомендацій хворим та їхнім родичам з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

1. Загальне уявлення про основні механізми розвитку ендокринних розладів: порушення центральної регуляції утворення гормонів, їх транспортування та рецепції.
2. Ендемічний і спорадичний зоб. Тиреоїдити.

***Тема 16*. Патоморфологія та патофізіологія нервової системи**

ЛЕКЦІЯ

Нейрогенні порушення функцій центральної нервової системи, поняття про вегетативну (нейроциркуляторну) дистонію. Уявлення про основні механізми розладів у діяльності нервової системи. Поняття про порушення психічної (вищої нервової) діяльності, невроз. Загальне поняття про менінгіт і енцефаліт.

Нейрогенні порушення рухових функцій: судомний стан, центральний і периферичний параліч, міастенія.

Нейрогенні порушення обміну речовин, поняття про нейродистрофію. Розлади чутливості: гіперестезія, гіпостезія, анестезія. Біль. Порушення функцій вищої нервової діяльності: невроз.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Визначення за морфологічними ознаками видів ушкоджень діяльності нервової системи.

Практичні навички:

— вміння характеризувати макро- і мікропрепарати з патології нервової системи;

— розв’язування ситуаційних задач з теми із застосуванням диференційної діагностики;

— надання корисних рекомендацій хворим та їхнім родичам з урахуванням етичних та деонтологічних особливостей спілкування з ними.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Етіологія і патогенез основних розладів центральної нервової системи: порушення кровообігу, нейроінфекція.

IX. Форми та методи контролю

№	Етап контролю	Форма контролю	Методи контролю	Засоби контролю
1	Вхідний контроль	Фронтальний, індивідуальний	Усне опитування, бліц-питання, тестування	Тести, картки-завдання
2	Поточний контроль (теоретична частина)	Індивідуальний, фронтальний	Усне опитування, бесіда, дискусія	Питання, ситуаційні задачі
3	Поточний контроль (практична частина)	Індивідуальний, груповий	Практичні навички, демонстрація структур	Макропрепарати (фото), таблиці
4	Поточний контроль (письмовий)	Індивідуальний	Тестування, розв’язування ситуаційних завдань, заповнення схем	Тести, задачі, таблиці, схеми
5	Підсумковий контроль	Індивідуальний	Дифзалік	Білети, тести, макропрепарати (фото)

X. Перелік практичних навичок

1. Уміти розпізнавати окремі нозологічні форми на підставі сукупності морфологічних проявів.
2. Провести кореляцію між патологічними процесами та симптомами захворювань.
3. Виявляти ускладнення основного захворювання.
4. Визначати вид основного, потенційного смертельного ускладнення.
5. Пояснювати патоморфологічні терміни.
6. Розрізняти морфологічну картину типових патологічних процесів.
7. Порівнювати клініко-морфологічні прояви гострих і хронічних процесів.
8. Пояснювати механізм розвитку захворювань.
9. Аналізувати етіологію, морфологічні прояви та наслідки хвороб.
10. Прогнозувати наслідки захворювань та їх основне ускладнення.
11. Передбачати послідовність появи фізіологічних змін при тому чи тому патологічному процесі.
12. Інтерпретувати патофізіологічні зміни при тому чи тому патологічному процесі.

XI. Перелік питань до диференційованого заліку

1. Патологічна анатомія і патологічна фізіологія людини як фундаментальні медичні науки. Методи досліджень.
2. Некроз, визначення поняття. Причини та механізм розвитку некрозу. Клініко-морфологічні форми некрозу.
3. Дистрофія. Визначення поняття, види. Механізми розвитку дистрофії.
4. Поняття про здоров’я й хворобу. Стадії хвороби, особливості перебігу, наслідки.
5. Поняття про етіологію та патогенез. Умови виникнення хвороб.
6. Шок: характеристика, види, стадії, наслідки, ДВЗ-синдром.

7. Стрес: визначення поняття. Стадії стресу, їхня характеристика. Поняття про хвороби адаптації.
8. Алергія, визначення поняття, стадії. Алергічні реакції негайного та сповільненого типу, їхня характеристика.
9. Гіперемія артеріальна та венозна. Ішемія, стаз. Їх причини, механізми розвитку, прояви, наслідки.
10. Тромбоз. Види тромбів, механізм тромбоутворення. Наслідки тромбозу.
11. Емболія, визначення поняття, причини, види, наслідки.
12. Запалення. Визначення поняття, етіологія, патогенез, стадії, клінічні ознаки.
13. Види запалення, їхня характеристика.
14. Гарячка. Визначення поняття, етіологія, патогенез, стадії. Роль гарячки в патології.
15. Гіпоксія. Визначення поняття, види гіпоксії. Компенсаторно-пристосувальні реакції в разі гіпоксії.
16. Пухлини. Будова. Види пухлинного росту. Доброякісні та злоякісні пухлини. Поняття про передраковий стан.
17. Анемія, визначення поняття. Види анемій, їхня характеристика. Зміни в периферичній крові при анеміях.
18. Лейкоцитоз і лейкопенія. Їх види, зміни в периферичній крові.
19. Гіпертонічна хвороба. Етіологія, патогенез, стадії розвитку, патоморфологічні зміни, клінічні ознаки, ускладнення.
20. Інфаркт міокарда. Етіологія, стадії розвитку, види, наслідки.
21. Атеросклероз. Етіологія, патогенез, патоморфологічні зміни. Форми атеросклерозу, їхня характеристика. Ускладнення.
22. Ревматизм. Причини виникнення, стадії розвитку ревматичної гранульоми. Форми ревматизму.
23. Вади серця природжені та набуті, їхні основні форми. Порушення геодинаміки, зміни в будові окремих частин серця та великих судин.
24. Задишка. Визначення поняття, види.
25. Набряк легень. Етіологія, патогенез, клінічні ознаки, наслідки.
26. Бронхіт. Види, етіологія, патогенез, патоморфологія.
27. Пневмонія. Види, причини, стадії крупозної пневмонії. Ускладнення.
28. Емфізема легень. Патогенез, патоморфологія.
29. Бронхіальна астма. Етіологія, патогенез, стадії, клінічні ознаки.
30. Розлади моторики шлунка. Гіпо- та гіперкінетичні стани: відрижка, гикавка, печія, нудота, блювання.
31. Гастрит гострий та хронічний. Причини, механізми розвитку. Патоморфологія гастриту, клінічні ознаки, наслідки.
32. Виразкова хвороба шлунка і дванадцятипалої кишки. Причини та механізм розвитку, ускладнення. Патоморфологічна характеристика.
33. Непрохідність кишок. Види, причини, механізм розвитку, клінічні ознаки, наслідки.
34. Причини й механізми порушень функцій печінки: ушкодження паренхіми, розлади портального кровообігу та артеріального кровопостачання, порушення жовчовиділення.
35. Основні форми порушень діурезу. Кількісний та якісний склад патологічної сечі.
36. Гломерулонефрит гострий і хронічний. Етіологія, патогенез, патоморфологічна характеристика, наслідки.
37. Поняття про нирковокам’яну хворобу. Механізм утворення каменів.
38. Нефросклероз як наслідок запальних і судинних уражень нирок. Первинно- та вторинно-зморщена нирка.
39. Цукровий діабет. Етіологія й патогенез. Макро- та мікроангіопатія при цукровому діабеті. Ускладнення та наслідки хвороби.
40. Поняття про нейрогенні порушення рухових функцій: судомний стан, центральний і периферичний параліч.
41. Хвороби вагітних: еклампсія, позаматкова вагітність, самовільний аборт.

42. Гіперфункція адено-і нейрогіпофіза.
43. Гіпофункція адено-і нейрогіпофіза.
44. Гіперфункція щитоподібної залози.
45. Гіпофункція щитоподібної залози.
46. Гостра та хронічна недостатність надниркових залоз.
47. Гіперфункція кіркового та мозкового шару надниркових залоз.
48. Рухові розлади при ураженні мозочка.
49. Гострий біль, його види. Хронічний больовий синдром.
50. Порушення нервової трофіки. Нейродистрофічний процес.
51. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові.
52. Спадкові аномалії обміну амінокислот.

XII. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти

Оцінювання навчальних досягнень проводиться за 4-х бальною системою оцінювання.

Оцінка «відмінно» ставиться, коли здобувач освіти виявляє глибокі і міцні знання навчального матеріалу в обсязі робочої програми дисципліни, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію. Використовує набуті знання і вміння для прийняття рішень у стандартних і нестандартних ситуаціях. Переконливо аргументує відповіді, відстоює власну позицію щодо питань, які розглядаються. Здобувач освіти добре знайомий із основною, а також додатковою літературою з навчальної дисципліни. Володіє уміннями та компетенціями - загальними та фаховими, передбаченими освітньо-професійною програмою. Здатний демонструвати практичні навички та вміння розв'язувати різнорівневі завдання професійної діяльності. При виконанні практичних навичок повністю і без помилок виконує всі етапи алгоритму дій в повному обсязі, застосовує навички спілкування з пацієнтом на всіх етапах алгоритму, володіння навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. Уміє оцінювати емоційний стан та соціальну поведінку. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 90 - 100% від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «добре» ставиться, якщо здобувач освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу. Вміє застосовувати набуті знання та вміння для розв'язання практичних завдань, але допускає окремі неточності. У відповіді простежується порушення принципу систематичності і логічності викладу навчального матеріалу. Самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких є незначною. Здобувач виявляє ґрунтовне знання основної бібліографії, однак лише поверхово орієнтується у допоміжній літературі. При виконанні практичних навичок може допускати помилки в підготовчому етапі. Алгоритми дій виконуються у правильній послідовності. Допущені помилки не впливають на кінцевий результат процедури та стан здоров'я. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 75 - 89% від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «задовільно» ставиться, якщо здобувач освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача. У своїх міркуваннях спирається на повторення думок викладача або автора, не вміє навести власні приклади, не може відповісти на додаткові запитання. Відповіді не відображають самостійного розуміння теми. Не завжди робить правильні логічні висновки й узагальнення. Намагається оволодіти уміннями та компетенціями - загальними та фаховими, передбаченими освітньо-професійною програмою. Недостатньо володіє навичками з охорони праці, інфекційної безпеки, знаннями нормативної бази в галузі охорони здоров'я і фармації. Здатний виконувати практичні навички й уміння типових завдань діяльності, відповідно до теми. При виконанні практичних навичок досягає бажаного результату, але може порушувати послідовність виконання процедур, не може чітко вказати покази і протипоказання для здійснення процедури, не чітко виконуються підготовчий і завершальний етапи алгоритму практичної навички. При тестовому контролі дає правильні відповіді на 55 - 74 % від загальної кількості тестових завдань.

Оцінка «незадовільно» ставиться, якщо здобувач освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну його частину. Він спроможний висвітлити лише окремі питання, не вміючи їх аргументувати чи пояснити. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни відсутня. Його участь у освітньому процесі є пасивною, відповіді в більшості є неправильними або дуже поверховими, не здатний відтворювати практичні навички або допускає помилки, які завдають шкоди здоров'ю пацієнта. При тестовому контролі дає правильні відповіді менше ніж на 55 % від загальної кількості тестових завдань.

XIII. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Атаман О.В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях. — Вінниця: Нова книга, 2007.

Бондар Я.Я., Файфура В.В. Патологічна анатомія і патологічна фізіологія людини: підручник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 494 с.

Патофізіологія: підручник / За ред. М.Н. Зайка, Ю.В. Биця. — К.: Медицина, 2010. — 704 с.

Михалевич Р.Ф. Анатомія та фізіологія з основами патології в запитаннях і відповідях. — К.: Здоров'я, 2002. — 187 с.

Посібник з анатомії та фізіології з основами патології / Сакевич В.І. та ін. — К.: Здоров'я, 2003. — 36 с.

Анатомія та фізіологія людини з патологією / Федонюк Я.І. та ін. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. — 680 с.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Людмила ЛЯШЕНКО
«01» вересня 2026р.

Доповнення та зміни до робочої програми навчальної дисципліни
на 2026 – 2027 навчальний рік

У зв`язку із відсутністю змін до навчального плану, зміни до робочої програми на 2026-2027 рік не передбачені

Викладачі Тетяна ІЛЬЧЕНКО
Тетяна ЛОБАНОВА
Павло ДЕМ'ЯНЮК

Робочу програму розглянуто та
схвалено на засіданні ЦК ОКЗСК
протокол № 1 від 01.09 2026 р.
Голова ЦК _____ Марина КІСІЛЬОВА